

ТІНІ ЗАБУТИХ ПРЕДКІВ

Shadows of Forgotten Ancestors

graded adaptations of classic Ukrainian literature

Shadows of Forgotten Ancestors

Adapted by Sofiia Matsiuk

for Strong Pre-Intermediate (A2+)
and Intermediate levels (B1)

Editing and design by Solomiia Karpa

Pictures by Kateryna Parhomenko

2026

MORE BOOKS: @teach.me.ukrainian

INTRODUCTION

Dear readers, you are about to start a book on one of the most interesting ethnic groups in Ukraine – the Hutsuls. At the heart of the story is life and death in the Carpathians at the end of the 19th century. Hutsuls are born in the mountains, take their first steps on the peaks and remain there until the end. *Shadows of Forgotten Ancestors* is primarily a story about life, with love and loss, about human destinies that are closely intertwined to become one.

This book was written by Mykhailo Kotsiubynskyi, a genius writer of the early 20th century. It was his talent to see not only with his eyes but also to hear with his senses that made *Shadows* one of the most well-known and beloved books for Ukrainians. Meanwhile, it's important to mention that Kotsiubynskyi wasn't a Hutsul. He wasn't born in the Austrian Empire, where the Carpathians lie, but in the Russian Empire, being de facto a foreigner. He was a Ukrainian who had to cross the border and saw the Hutsuls from the outside, exploring them for himself.

Kotsiubynskyi wrote about the Hutsuls, but not on their behalf. The master managed to explain the inner life from the outside, without simplification and with respect for the traditional way of living. This requires both talent and an open mind – not to marginalise, but to celebrate. The *Shadows of Forgotten Ancestors* became a unifying work for Ukrainians, who were divided between two empires as objects rather than subjects.

The Hutsuls are unique for a reason. Their beliefs and traditions are unconventional, often mistakenly labelled as 'wild'. In their minds, the afterlife is not far away; it walks alongside us. Just as life complements death. The mountains' geography had a major influence on this. The Carpathians are a remote, isolated region where technological progress arrived much later than elsewhere, and the people themselves rarely left their homeland.

The Hutsul dialect, way of life, and clothing have many archaic features, rooted in the Kyivian Rus times of the 11th-15th centuries. They are perhaps the only ones who have preserved the memory of our Middle Ages not in books, but in living language and images. Kotsiubynskyi subtly noticed this detail, and thus the original book was written in the Hutsul dialect. I tried to preserve as many words and the author's style as possible so that you, the readers, could get to feel the living language of the Carpathians.

Mykhailo Kotsiubynskyi saw the Carpathians in person to describe them, and listened for the Carpathians to tell their story in their own words. Fifty years later, Sarkis Parajanian (Serhii Parajanov) made a masterful film of the same name. His skilful interpretation of the text introduced the world to the story of Ivan and Marichka. And now, the adapted and simplified *Shadows of Forgotten Ancestors* can be read in its original language.

The Adapter.

ТІНІ ЗАБУТИХ ПРЕДКІВ

Михайло Коцюбинський

Іван був дев'ятнадцята дитина в гуцульській сім'ї Палійчуків. Двадцята та остання дитина – була Анничка. Не знаємо, чи вічний шум **Черемошу** і звуки гірських потоків лякали дитину, чи тиша чорних смерекових лісів. Але Іван завжди кричав, погано ріс і дивився на маму глибокими, ніби дорослими розумними очима. А вона в тривозі не дивилася на нього. Не один раз мати навіть думала, що це не її дитина.

Баба не була обережна, коли хлопчик народжувався, не запалила свічку – і хитрий біс встиг підмінити дитину. Погано ріс хлопчик, але ріс, і мати не встигла помітити, як прийшов час шити йому штани. Але Іван все одно був дивним. Дивився під ноги та бачив щось далеке і невідоме, або без причини кричав.

Тоді мати брала люльку в руки та погрожувала та кричала:

— Подивись на себе! Ти, бісова дитино. Іди до озера та не повертайся!..

І він ішов.

Ходив по зелених пагорбах, маленький і білий, наче квітка кульбаба, безстрашно ішов у темний ліс, де в молодих деревах ховався ведмідь.

З лісу Іванко дивився на гори, близькі та далекі сині вершини. Дивився на чорні смерекові ліси з їхнім синім туманом, на яскравий зелений колір пагорбів, що наче дзеркала блищали між деревами.

гуцульська - Hutsul, чи...чи...(conj.) - either...or, вічний - eternal, шум - noise, **Черемош - a mountain river in Carpathians**, звуки - sounds, гірські (adj.) - mountain, потоки - streams, тиша - silence, смерекові (adj.) - spruce, ліси - forests, лякали (inf. лякати) - frightened, кричав (inf. кричати) - shouted, погано - badly, ріс (inf. рости) - grew, глибокі - deep, ніби - as if, дорослі - adult, розумні - intelligent, тривога - anxiety, навіть - even, баба - (here) midwife, обережна - careful, хлопчик - little boy, народжувався (inf. народжуватися) - was being born, запалила (inf. запалити) - lit, свічка - candle, хитрий - cunning, біс - demon, встиг (inf. встигнути) - managed, підмінити - to substitute, мати = мама, помітити - to notice, шити - to sew, штани - pants\trousers, все одно - anyway, дивний - weird\strange, під - under, далеке - distant, невідоме - unknown, без - without, причина - reason, брала (inf. брати) - to take, люлька - pipe, погрожувала (inf. погрожувати) - threatened, бісова дитина - devil's brat, озеро - lake, повертайся (inf. повертатися) - come back, по - around, пагорби - hills, наче - like\as, кульбаба - dandelion, безстрашно - fearlessly, ховався (inf. ховатися) - hid, ведмідь - bear, вершини - peaks, яскравий - bright, дзеркала - mirrors, блищали (inf. блищати) - shone.

Під ним, в долині, шумів холодний Черемош. На далеких пагорбах стояли самотні хати. Там було тихо і сумно. Чорні дерева віддавали свій сум Черемошу, а він ніс сум у долину і шумів про нього.

— Івааа!.. – кричали до Івана з його хати, але він не слухав, він збирав малину, грався з листочками, або дув у травинку, щоб повторити голоси птахів та всі ті звуки, що чув у лісі. Його ледве бачили між деревами, тому він і далі збирав квіти, декорував свою **кресаню**, а коли був втомлений, лягав під сіном, що сохнуло на полонинах. Трави співали йому колискові, а гірські потоки будили його своїм дзвоном.

Коли Іванові було сім років, він вже дивився на світ інакше. Він знав вже багато. Вмів знайти лікувальні трави – одален, матриган і підойму, розумів про що кричить яструб, а про що зозуля. Він розказував все це вдома, а мати невпевнено дивилася на Івана і думала: може, природа справді до нього говорить? Він знав, що у світі є нечиста сила, що **Арідник** керує усім; що в лісах багато **лісовиків**, які пасуть там свою худобу: оленів, зайців і сарн; що там ходить веселий **Чугайстер**, який запрошує мандрівника танцювати та розриває **нявок**. Вище, на верху далеких гір нявки танцюють без відпочинку, а по скелях ховається **Щезник**.

Може розказати про **русалок**, які у гарні дні виходять з води на берег, щоб співати пісні, вигадують казки та молитви, про **Потопельників**, які на заході сонця сушать своє бліде тіло на камінні в річці. Різні злі духи живуть на скелях, у лісах, проваллях, хатах і городах. Духи чекають на християнина або худобу, щоб зробити їм погано. Не раз Іван прокидався уночі, коли було дуже тихо та тремтів від страху.

долина – valley, шумів (inf. шуміти) – was murmuring, самотні – lonely, хати – cottages\huts, тихо – quiet, сумно – sad, віддавали (inf. віддавати) – gave, ніс (inf. нести) – carried, сум – sorrow, збирав (inf. збирати) – gathered, малину – raspberries, грався (inf. гратися) – played, листочки – leaves, дув (inf. дути) – blew, травинка – blade of grass, повторити – to imitate, голоси – voices, птахи – birds, ледве – barely, тому – therefore, далі + verb – keep doing, **кресаня – traditional hutsul hat**, втомлений – tired, сіно – hay, сохнуло (inf. сохнути) – was drying, полонини – mountain pastures, колискові – lullabies, будили (inf. будити) – woke, дзвоном – ringing, інакше – differently, лікувальні – medicinal, одален – elecampane, матриган – oregano, підойма – coltsfoot, яструб – hawk, зозуля – cuckoo, невпевнено – uncertainly, нечиста сила – evil forces, **Арідник – the primordial evil spirit, the ruler of the mountains and the chief of evil spirits**, керує (inf. керувати) – controls, усе – everything, **лісовики – forest spirits**, пасуть (inf. пасти) – graze, худоба – livestock, олені – deer, зайці – hares, сарни – roe deer, **Чугайстер – a spirit protecting people from forest nymphs**, запрошує (inf. запрошувати) – invites, мандрівника – traveler, розриває (inf. розривати) – tears apart, **нявки – forest nymphs**, верх – top, скелі – rocks, ховається (inf. ховатися) – hides, **Щезник – a forest spirit, the herder of wild beasts**, русалки – **water nymphs**, берег – shore, вигадують (inf. вигадувати) – invent, казки – tales, молитви – prayers, **Потопельники – spirits of drowned people**, сушать (inf. сушити) – dry, бліде – pale, тіло – body, різні – various, злі – evil, духи – spirits, провалля – ravines, християнин – Christian, погано – harm, тремтів (inf. тремтіти) – trembled.

Весь світ був як казка, повна чудес, таємнича, цікава й страшна.

Тепер Іван мав обов'язки — він ходив пасти корів. Ішов у ліс зі своїми коровами, і вони ховалися у хвилях лісових трав та молодих смерек. Вже звідти Іван чув сумний дзвін їхніх дзвоників. Іван сідав десь на горі, брав у руки сопілку і грав прості пісні, які вивчав у старших людей. Але така музика не була йому весела. Іван сумно клав сопілку і слухав інші мелодії — вони жили в ньому, неясні і невловимі.

Знизу чув Іван тихий шум річки й інколи дзвін дзвоника. З-за гілки смереки було видно сумні гори, а на них — сумні тіні від хмар, що закривали усмішку пагорбів. Гори щохвилини змінювали свій настрій: коли сміялися пагорби, хмурився ліс. І важко було дивитися в ту рухливу картину гір. Важко було дитині зловити неясну мелодію пісні, яка літала коло вуха і не зупинялася.

Одного разу він пішов від своїх корів аж на вершину гори. Майже непомітною стежкою ішов вище і вище, між густими кущами білої папороті, колючої ожини й малини. Легко Іван стрибав з каменя на камінь, обходив повалені дерева, ліз крізь гілки кущів. За ним ішов вічний шум річки, росли гори, і вже була на горизонті блакитна тінь

Чорногори.

весь — whole, **світ** — world, **повна** — full, **чудес** — wonders, **таємнича** — mysterious, **страшна** — frightening, **тепер** — now, **обов'язки** — duties, **корови** — cows, **хвилях** — waves, **звідти** — from there, **дзвоників** — bells, **десь** — somewhere, **сопілку** — flute, **прості** — simple, **вивчав (inf. вивчати)** — learnt, **така** — such, **клав (inf. класти)** — put down, **неясні** — unclear, **невловимі** — elusive, **знизу** — from below, **з-за** — from behind, **гілка** — branch, **видно** — visible, **тіні** — shadows, **хмари** — clouds, **закривали (inf. закривати)** — covered, **усмішка** — smile, **щохвилини** — every minute, **змінювали (inf. змінювати)** — changed, **настрій** — mood, **хмурився (inf. хмуритися)** — frowned, **важко** — hard, **рухливу** — moving, **картину** — picture, **зловити** — to catch, **літала (inf. літати)** — flew, **коло** — near, **вуха** — ear, **одного разу** — once, **вершину** — summit, **майже** — almost, **непомітна** — unnoticed, **стежка** — path, **густі** — dense, **кущі** — bushes, **папороть** — fern, **колюча** — thorny, **ожина** — blackberry, **малина** — raspberry, **легко** — easily, **стрибав (inf. стрибати)** — jumped, **камінь** — stone, **обходив (inf. обходити)** — went around, **повалені** — fallen, **ліз (inf. лізти)** — climbed, **крізь** — through, **вічний** — eternal, **Чорногора** — the highest mountain range in the Ukrainian Carpathians.

Довгі трави росли на горі, деє далеко було чути дзвіночки корів, частіше можна було зустріти велике каміння, що на вершині гори робило хаос диких скель. На скелях росли лише лишай та крутилося коріння смерек. Під ногами Івана на кожному камені ріс помаранчевий мох. Теплий і ніжний, він тримав у собі воду літніх дощів і нога стояла ніби на м'якій подушці. Кучеряві кущі **гоґодз** та **афин** росли у моху, а на них було багато червоних та синіх ягід. Тут Іван сів відпочити.

Ніжно шуміли над ним смереки, він чув шум річки, золоте сонце світило на глибоку долину, робило трави більш зеленими, деє крутився синій дим від ватри, а за горою **Ігрець** гримів грім. Іван сидів і слухав. Він зовсім забув, що мав бути із коровами. І раптом в цій голосній тиші він почув тиху музику, яка так довго літала біля його вуха, що було важко сидіти на місці.

Шокований Іван витягнув шию і з радістю слухав дивну мелодію пісні. Це не люди грали, або він ніколи не чув цієї мелодії. Але хто грав? Навколо нікого не було – лише ліс і сам Іван. Він подивився назад, на скелі, — і не рухався. На камені, вгорі, сидів **Щезник**, із гострою бородою, рогами як в кози і грав на флюярі із закритими очима. «Нема моїх кіз... Нема моїх кіз...» — співала сумно флюяра. Тоді він підняв роги вгору, надув щоки і відкрив очі. «Є мої кози... Є мої кози...» — весело співала флюяра, і Іван з жахом побачив, як зі смерек вибігли дикі кози.

Він хотів утекти — але не зміг. Сидів на місці й без слів кричав від холодного жаху, а коли нарешті зміг кричати вголос, **Щезник** покрутився і раптом щезнув у скелі, а дикі кози перетворилися на коріння смерек, що впали від сильного вітру. Іван біг тепер вниз, не думав ні про що, не дивився куди біжить, рвав міцні кущі, ламав сухі гілки, стрибав по слизькому моху і з жахом чув, що за ним щось біжить. Нарешті впав. Скільки лежав не пам'ятає.

частіше – more often , **можна було** – it was possible, **зустріти** – to meet, **хаос** – chaos, **диких** – wild, **скелі** – rocks, **лишай** – lichens, **крутилося** (inf. **крутитися**) – twisted, **коріння** – roots, **мох** – moss, **ніжний** – gentle, **тримав** (inf. **тримати**) – held, **подушка** – pillow, **кучеряві** – curly, **гоґодз** – bilberries (dialect), **афин** – blueberries (dialect), **ягоди** – berries, **сів** (inf. **сісти**) – sat, **золоте** – golden, **світило** (inf. **світити**) – shone, **дим** – smoke, **ватра** – campfire, **гримів** (inf. **римити**) – rumbled, **грім** – thunder, **зовсім** – completely, **забув** (inf. **забути**) – forgot, **голосній** – loud, **тиша** – silence, **витягнув** (inf. **витягнути**) – stretched, **шия** – neck, **радість** – joy, **навколо** – around, **нікого** – no one, **назад** – back, **рухався** (inf. **рухатися**) – moved, **гостра** – sharp, **борода** – beard, **кози** – goat, **роги** – horns, **флюяра** – floyara (shepherd's flute), **підняв** (inf. **підняти**) – raised, **вгору** – upward, **надув** (inf. **надуті**) – puffed, **щоки** – cheeks, **жах** – horror, **вибігли** (inf. **вибігти**) – ran out, **дикі** – wild, **утекти** – to run away, **вголос** – aloud, **покрутився** (покрутитися) – turned around , **щезнув** (inf. **щезнути**) – to disappear, **перетворилися** (inf. **перетворитися**) – turned into, **рвав** (inf. **рвати**) – tore, **міцні** – strong, **ламав** (inf. **ламати**) – broke, **сухі** – dry, **впав** (inf. **впасти**) – fell down.